

#1 ריטב"א שבועות מד. - דאתמר שומר אבידה וכו'. כבר מפורש בנדרים (לג): דטעמא דרב יוסף משום דמיפטר למיתן פרוטה לעני, והתם פרישנא דברי ר"י הזקן ז"ל דהא מייירי כשבא העני בשעה שהוא טרוד באבידה וכל העוסק במצוה פטור מן המצוה והיינו דאמרינן עלה אליבא דרבה דפרוטה דרב יוסף לא שכיחא, וא"ת אם כן אפילו שומר חנם חייב לנערה ומיפטר מליתן פרוטה לעני ואם כן לרב יוסף יהא דינו כשומר שכר, וי"ל דשאני שומר דכי מנער לה לאו למצוה הוא אלא מדין שמירתו שקיבל עליו בפירוש ולא חשוב עוסק במצוה לפוטרו מפרוטה

#2 שו"ת מהריט"ץ ס' קל - וכן כתבו התוספות בבא קמא פרק הכונס + נו, ב ד"ה בההיא + וז"ל בההיא הנאה דלא בעי למיתב ריפתא לעניא משום דעוסק במצוה, ודוקא בשעה שמתעסק בה לשוטחה או לנערה, אבל מפני שהאבידה בביתו לא יפטר מלמיתב ריפתא לעניא כיון שיכול לקיים את שתיהן וכו' עכ"ל. ואם כן קשה תו, אמאי יתחייב בגנבה ואבדה כשנאבדה בזמן שאינו עסוק בשמירתה, הרי באותה שעה אינו פטור מן המצוות. ותו הקושיא שהקשינו, שאם כן גם בפקדון יהיה חייב כיון שמשום השבת אבדה חייב לנערה ולשוטחה, ובודאי שיהיה פטור מן המצוות. והנלע"ד לתרץ לשתי הקושיות הללו הוא, דבאבדה הרי קיים מצוה מתחלת הכנסתה לביתו וכל משך הזמן מקיים מצוה, אע"פ שאינו עסוק במצוה כי אם בשעה שמנערה ושוטחה היינו שלא יהיה פטור מן המצוות אלא באותה שעה, אבל קיום מצוה מקרי. הילכך חייב בגנבה ואבדה כל זמן שהיא אצלו, כיון שכל הזמן ההוא מקרי מקיים מצוה משעה שאספה אל תוך ביתו. אע"ג דלא מקרי עוסק במצוה כי אם בשעת שטיחה וכו', מכל מקום מקרי שומר שכר על אותה שעה. אמנם בפקדון לא עשה מצוה בשעה שהפקד אותו. הגם שבשעה שינערה יעשה מצות השבת אבדה, זו אינה מצות עשה מן התורה, אלא מצות חכמים שנגעו בה משום השבת אבדה, הילכך כיון שאינה מצוה מן התורה לא יפטר מן המצוות, ולא מפרוטה דרב יוסף, דמצוה דרבנן לא דחי מצוה דאורייתא. כך נראה לע"ד לתרץ והוא הנכון. הגם שלכאורה היה נראה לומר, דהכא נמי אם נגנבה או אבדה בשעת שטיחה חייב, וגם יהיה פטור מפרוטה דרב יוסף באותה שעה. ואיכא [לחלק] בין פקדון לאבדה, דאבדה כל זמן שהיא אצלו - אפילו שלא בשעה שמתעסק בשמירתה - אם נגנבה או נאבדה חייב כשומר שכר, כיון שמשעה ראשונה שאספה אל תוך ביתו קיים מצות עשה, וכל זמן שהיא אצלו קיים מצות עשה. הגם שלא יפטר מן המצוות אלא בשעת עסק המצוה שמנערה או שוטחה מכל מקום מקרי שומר שכר כל זמן שהיא אצלו כיון שמקיים מצוה, הילכך חייב בגנבה ואבדה. אבל בפקדון שאינו מקיים מצוה, הילכך דוקא בשעת שטיחה ושמנערה דיו אם נעשהו שומר שכר בשעה ההיא כיון שפטור מפרוטה דרב יוסף, אבל כל זמן שהיא אצלו אין לנו. כך היה נראה לתרץ לכאורה. אבל הנכון כמו שכתבתי לעיל, דלעולם לא מקרי שומר שכר, לפי שאינה מצוה מן התורה אלא מצות חכמים ואסמכוהו אהשבת אבדה, הילכך גם מפרוטה דרב יוסף לא מפטר אפילו בשעה ששוטחה ומנערה.

#3 רא"ש ב"ק ו: ד - ...ואם החזירה שחרית ואף למקום שאין משתמרת למקום שיראה דשכיח דעייל ונפיק וחזי לה אינו חייב ליטפל בה יותר. אבל אם החזירה בצהרים למקום שיראנה דלא שכיח דעייל ונפיק חייב באחריותו. וכל שכן כל היום והוא דנקט בצהרים לפי שלפעמים אדם בא ממלאכתו בצהרים לביתו

#4 שיטה מקובצת ב"ק נז. - מסתברא דאורחא דמילתא נקט במאי דקאמר החזירה שחרית דהתם אורחא דמילתא דעייל ונפיק אבל ודאי מסתבר דלא מפטר מוצא אבדה עד דחזי ליה לבעלים דעייל ונפיק. ואפשר דחזי ליה אף כשהחזירה בצהרים, והחזירה בצהרים דנקט משום דמסתמא לא עייל ונפיק וכיון דכן לא חזייה הוי מוצא אבדה ונגנבה או אבדה חייב באחריותה. הרא"ה ז"ל

#5 ים של שלמה ב"ק ו: י - ולי נראה, הא דמחלק תלמודא בין שחרית לצהרים, היינו לדידהו. כדפירש רש"י, שהיו מצויים בשדה במלאכתם, אבל האידנא משתנה הדין, לפי ענייני הזמן. כמו שכתב הרא"ש פרק המניח סימן נ"ח. ואין חילוק בין שחרית לצהרים, ולפעמים ימצא להיפך. אף שכתבתי שם, דאין לנו לחלק זמנים של עכשיו מזמני התלמוד, היינו מסברת עצמינו, בלא ראיה. אבל כה"ג, שתלוי הטעם מחמת שרגילים להיות בשדה במלאכתם. והאידנא דבטל הטעם, ממילא נשתנה הדין. או היכא שעיינו רואות לפעמים באחד שמצוי ושכיח דוקא בצהרים בביתו. פשיטא דמוכרחים לפסוק לפי הענין. הילכך כלל הדבר לפי ראות עיני הדיין, אם החזירה למקום שיראנה, ושכיח בעל האבידה בביתו פטור, בין בשחרית בין בצהרים. לא שכיח בביתו, בין בשחרית בין בצהרים חייב.

החזיר את האבדה בשחרית למסוּם שחבֵעֵלים נכנסים ויוצאים שם בשחרית אינו חייב להטפֵל בה שהרי הבעלים רואין אותה אע"פ שהוא מקום שאינו משתמר בדיא בדבר שאין בו רוח חיים, אבל בבעלי חיים לעולם חייב להטפֵל בה עד שיכניסה לרשות הבעלים המשתמרת. ואינו צריך רעת בעלים.

כתב הדין והענין דקוּייל כרוב יוסף דאמר שיש כוּח דין באוקיימא חמת, וכן כתב הכי"מ אכן הסמיג השמיט דין זה ולא הזכירו, והנה לכאורה יש לעיין בכך דינא דהחזירה שחרית למקום דשכיה דעייל ונפיק וחזי לה כיון דעמיס טכסיו בשעת הכשבה אין רואין כבעלים, אלא דשכיה דעייל ונפיק ובודאי בקרוב יבוא ויקחו, וא"כ אמאי לא נישוש שבתוך כך יגנבו את האבדה, כיון דהוי מקום שאינו משתמר ולריך לומר דבשעת קבל לא מששו לנגב, וא"כ זהו דין דעל צעידת דעיילי אינשי משום דבשעת מועטה אין חוששין לנגב, וא"כ מאי ראיב דלדין נמי אוקיימא דרבה אמת דילמא רבה לטעמיב דאמר שומר אבדה כשי"מ דמי ואפי"ה אי כוי סבר כשי"מ דמי סובר רבה דעל צעידת דעיילי אינשי פטור אפי"ה כשי"מ כדאיתא בבב"מ י"ג ע"ב,

אי"כ שפיר סובר דהחזירה למקום דשכיה דעייל ונפיק פטור, אבל לדין דקוּייל דשומר אבדה כשי"מ וגם קוּייל דבשי"מ חייב צעל צעידת דעיילי אינשי אפשר דחייב בכי"ג וכצרייתא דהחזירה למקום שיראנה הוא כפשטיב למקום שיראנה ממש, וכדכוי סבר טקודם רב יוסף דאוקיימא זו אוקמא רבה כדי לבעמיד כא דנגב או שאבדה חייב דמיירי בחד גוונא אלא שהחזירה לצרכים, אבל לרב יוסף אפשר דליכא לאוקמי כוי דבודאי חייב, ואפשר שזכו טעמו של הסמיג שכשמיט כך דינא.

אבל דעת הרמב"ם דפסק להלכה אוקיימא דרבה אף דקוּייל כרוב יוסף לריך ישוב, ואף דיש לומר דכא עדיף מעל צעידת דעיילי אינשי דכיון דבעלים עייל ונפיק ירא כנגב מי"מ אין זה שמירה גמורה, ולכאורה כ"י אפשר דאף שאם האבדה צרחה בשומר והוא על צעידת דעיילי אינשי חייב משום שי"מ, מי"מ כשהחזיר למקום שיראנה כיון דמלוי שיראה כוי השבה מעלייתא וכבר אינו שומר עליה, אבל באמת אין זה נכון דהא מדמקשה רבה לרב יוסף מצרייתא דאין לי אלא לביתו מוכח דגם לענין השבה חלוי כהך דינא אי שומר אבדה כשי"מ כני כשמשיב למקום דהוי שמירה פחותה ואי כשי"מ לריך להשיב למקום שמירה מעולה וכיון דעל צעידת דעיילי אינשי חייב כשי"מ, אי"כ לענין השבה נמי לא מהני.

והנראה הוא דכיון דרבה סבר שם בבב"מ דגם שי"מ פטור צעידת דעיילי אינשי ורק רב חסדא ורבה בר רב הונא סיל דלכוי יבצי לך אגרא כוי הכי דתפזיב נטירותא ויתרתא נוכל לומר דהו סברא רק כשי"מ ששכרו אותו כבעלים ונותנים שכר בעד טרחו, אבל בשומר אבדה דבעלים לא שכרו אותו ורק שמקבל שכר ממילא פרוטה דרב יוסף אי"כ לא שייך לומר להכי יבצי לך אגרא, ומעיקר הדין חזין דעתא דרבה דגם שי"מ יכול להיות פטור צעל צעידת דעיילי אינשי, ולכן סובר שפיר כרמב"ם דגם לרב יוסף פטור בהחזירה בשחרית למקום שיראנה.

אבל בצעלי חיים וכו', הלא"מ הקסח דמנין להרמב"ם דבצעי"ה לא מהני החזירה למקום שיראנה ובגמ' ליתא כן אלא דרבה מודה בנאבדה מציתו, ועיין מה שתי' וכוא דחוק דרמב"ם ויליא דינו מקושייה החוס', ובהגהת כגרי"א בהר"מ סי' רס"ז ס"ק ב' וכן בהגהות כגרי"א על השי"מ כתב דרמב"ם לא גרס מודינא לך בצעי"ה, אלא גרס הא בצעי"ה וקאי אדלעיל על החזירה שחרית למקום שיראנה וקאמר ע"ז דבצעי"ה דאנקטינכו נגרי צרייתא לא מהני החזירה שחרית למקום שיראנה, ודברי כגרי"א ז"ל צרורים, ונראה דרמב"ם סובר דאי"א לומר דליכוי סברא דאנקטינכו נגרי צרייתא שיתחייב אפי"ה לרבה בגנבה ואבדה מציתו, דאי"כ כל שומר חנם כשנגנבה אללו הכחמה והחזיר מהנגב יתחייב אח"כ בגנבה ואבדה ולפימשי"כ החוס' דנגנבה לא מהני כך סברא יתחייב באבדה חכו חדוש, ועוד קשה יותר דכמאי חלוק גנב משומר דכמו דנגב שנגב מציה כבעלים אנקטינכו נגרי צרייתא כ"ג שומר כוליא מציה כבעלים, ואין לחלק דכיון שהבעלים כוליא כה שומר שאני, דאי"כ אם השומר כוליא מציה כבעלים יתחייב בגנבה ואבדה, וע"כ מוכח דנגרי צרייתא לא מהני אלא לענין שלא לדעת לריך דעת, או לענין להחזירה במקום שיראנה, ולריך רק שהבעלים ידעו ממנה אבל לא שריך שמירה מעולה יותר,

ונראה דרמב"ם אזיל בזה לשיטתו דבבב"מ דף ר"ח גבי נפלא לגינה דאמרינן' שם עד שהלא ותחזור לדעת, ולפירש"י וברא"ש שם לכך צמח שכיחה פעם אי צנינה לא כגי לה צשמירה פחותה, אבל הרמב"ם שם כשי"מ מתי חקי ממון כלי"ז אינו מפרש כפירש"י, ולשיטתו גם לכך צמח סגי לה צשמירה פחותה ולכן גם כיכי דאנקטינכו נגרי צרייתא סגי לה צשמירה פחותה גבי שומר חנם, ולכן לרבה דסבר שומר אבדה כשי"מ ודאי פטור כשנאבדה מציתו אפי"ה בבב"מ וא"א לשיטתו לגרס מודינא

לך בצעי"ה על נאבדה מציתו, ולכן גורס הא בצעי"ה וקאי על החזירה שחרית למקום שיראנה וכדברים צרורים. **ועוד** יש להביא ראיב לשיטתו מהא דאמר רבה שם מאי לאו לגינתו שאינה משתמרת ולחורבתו שאינה משתמרת ומוכח לכדיא דלא אמרינן שבציל דאנקטינכו נגרי צרייתא צבי שמירה מעולה, וכבר עמדו על זה בתוס' בבב"מ דף כ"ט וכתבו דרבה כדר ציב ציב כדמשני לוי רב יוסף דקוּייל דלא צעין דעת בעלים ומעיקרא כוי לריך לאוקמי בצפוחה ובודאי כוא דוחק, אבל לגירסת הרמב"ם מיושב ככל בפשיטות.